

ТЕТЯНА ФРОЛОВА

ХОДИТЬ СОН КОЛО ВІКОН
КАЗКИ

ЛЬВІВ - 2012

Авторська редакція

Художнє оформлення

© *Тетяна Фролова, 2012*

ЗАМІСТЬ ПРИКАЗКИ

Дорогі діти, я розумію, дуже добре розумію, що ви вже гарненько підросли. Настільки підросли, що ваші мами і ваші бабусі вже не співають вам колисанку. Трохи сумно, що її не співають, правда? І колисанці сумно. Десь ходить вона під вашими вікнами та й журиться. І сама себе наспіває. А ще, коли стемніє, коло ваших вікон ходить сон, а неподалік і дрімота. Вони теж журяться: де будуть ночувати, де знайдеться для них тепла хата і маленька дитина. А ви вже повкладалися в свої ліжечка і чекаєте. Чого? Та звісно ж, казку. Бо, коли діти вже підрастають, то на зміну колисанці приходить казка, бабусина чи мамина, а часом і татова. Її можна читати, а можна просто розказувати, тому вона й казкою зветься, від слова «казати». Дехто з вас вже й сам би міг прочитати ту казку. Але то не те. Перед сном треба, щоб хтось її прочитав чи розказав. Отоді і добре спиться, і сни гарні сняться. Очки самі по собі заплющуються, заплющуються... А вам і казку дослухати хочеться, і сон склеплює ваші повіки. Отой сон, що попід вашими вікнами ходив. І дрімота з ним, а якже. А тут казка. Вона теж тихенько засинає разом з вами.

– Спить, – каже пошепки мама чи бабуся, а може й татко і йде собі чи на кухню, чи до якоїсь іншої роботи. Бо їм ще рано спати. Дорослі засинають трохи пізніше. У них день ще не скінчився. Ще стільки всього треба...

А чи ви задумувалися над тим, звідки береться казка? Звичайно, казки пишуть казкарі. А звідки вони їх беруть? Інколи ті казки виростають на городі чи в полі, а часом на нашій старій груші. Інколи їх птахи на крилах приносять. Тільки встигай їх зривати, збирати, складати у свою тайстру, а потім записати в книжку та й розказати чи

прочитати дітям чи внучатам, своїм і чужим. А більшенькі вже й самі прочитають. Бо діти, це я вже знаю напевно, дуже люблять читати і слухати казки. А коли слухають, то засинають, а коли засинають, то ростуть. А там ще сон ходить коло вікон – теж казку послухати хоче. Нехай слухає – то може комусь приснитися.

Казка снується,
Бабуся сміється.
Котик муркоче –
Теж спатки хоче.
Спіть, дітки, спіть,
Спіть та ростіть.
Ходить забавлянка,
На ній вишиванка.
Дівчинка Улянка
Братика Іванка
Забавляє, присипляє,
Нову казку починає,
Щоб Іванко спав,
Щоб Іванко ріс.
Його недавно лелека
На крилі приніс.
А Улянка – школярка,
Вже читає шпарко.
Книжку розгорне,
Казку почне,
Як читати не захоче,
То послухає мене.
Ходить сон з дрімотою,
З котячою воркотою,
Носить тайстру із снами,
З гарними казками.
Як дістане одну,

То я її й почну.
Як дістане нову,
То я кину в траву.
Лети, казко, до вікна –
Там спить дівчинка одна.
Ти до неї посміхнися,
Ти їй, казко, приснися.
А якщо ти страшна,
То відійди від вікна.
Нам страшних казок не треба.
Обійдемося і без тебе.
Казок у тайстрі досить.
А коли забракне,
Сон в місяця попросить.
– Зроби, місяцю, ласку:
Кинь нам свою казку.
Казку зірка несе –
От і все.
Спіть, дітки, спіть,
Спіть та ростіть.
Ходить сон коло вікон –
На те він і сон...

ЛІСОВА КАЗКА

Дівчинка Улянка була любою донечкою і щасливою внучкою. Її любили і мама, і татко, і бабуся, і дідусь. А ще часом приїздили бабуся Ганя і дідусь Василь, що жили далеко у великому місті Харкові. Ото втіхи було, як вони приїжджали. А вже тих гостинців – то Улянка просто не знала, куди їх складати.

Всі дуже любили дівчинку. Улянка часом думала, що вони люблять її не тому, що вона така хороша, а тому, що їм просто нікого більше любити. Бо Улянка одна. І тоді дівчинці ставало сумно. Але довго сумувати Улянка не вмiла і не хотiла. Це було нудно і нецікаво. І тоді вона мріяла. Про що? А про те, щоб у неї був братчик чи сестричка. А може й обоє. І то нічого, що вони розкидали б її іграшки. Нехай. Вона для них нічого не шкодувала б. І нехай би їх всі любили, як люблять Улянку, – і мама, і татко, і бабуся, і дідусь, і бабуся Ганя, і дідусь Василь з того далекого і великого Харкова. І вона б їх любила. Але в Улянки нема ні братчика, ні сестрички. І тому інколи стає сумно.

– Улянко!

– Це дідусь її кличе.

– Збирайся. Підемо до лісу.

– Ой, я зараз. Я скоренько.

– Тільки тепло одягнися, бо зранку у лісі прохолодно.

Добре, Улянка тепло одягнеться. Вона знає, що в лісі зранку прохолодно. Дівчинка дуже любила ті лісові прогулянки з дідусем. Він неодмінно їй покаже і краплисту росу на листі, і спритну білочку-вертихвістку, а часом і меткого зайчика вдасться підгледіти. Тільки треба бути тихенько, так каже дідусь, щоб нікого не наполохати, бо

ліс живе собі своїм життям, за своїми законами, і не треба тут нічого порушувати.

– Дідусю, а що це так стукає, наче дрібно-дрібно вибиває у барабан? Аж луна по лісу йде.

– Це дятел. Він лікує дерева від шкідників.

– І в нього дзьоб не болить цілий день отак стукати?

– Не болить. Дзьоб у дятла міцний. Так він і дерева лікує, і їжу собі роздобуває.

– А це хто, дідусю? Отак висвистує...

– Це дрозд. У нього пісня особлива. Ніхто так не співає. Слухай і запам'ятай того дивовижного птаха. Я потім тобі про нього розкажу. А це ось... Сюди поглянь.

– Гриб.

– Це не просто гриб. Це боровик, господар лісу. Бачиш, у нього суха травинка на шапочці. Це символ його влади.

– Суха травинка?

– Так. Кажуть, що дядько Лісовик інколи боровиком обертається та й стежить за порядком в лісі.

– Стежить – і що?

– Може часом і покарати того, хто в лісі бешкетує, порядок порушує. Пташині гнізда руйнує, гілки на деревах ламає, гриби топче. Не можна. Ліс багатий. Бери все, що тобі треба, але з розумом бери, не нищ, не руйнуй надаремно. Одного разу...

І Улянка вже знала, що зараз почнеться казка. Це буде дідусева казка. Такої казки нема в жодній книжці. І дівчинка приготувалася слухати.

– Жив собі хлопчик. То був такий пустун, що й другого такого не шукай – не знайдеш.

– Як наш сусід Миколка?

– Може й ще гірший.

– Ого!

– От якось той хлопчик, його Андрійком звали, сам без дорослих до лісу пішов. Хлопчик знав, що того робити не можна, однак пішов.

«З тими дорослими тільки до лісу ходити! – думав Андрійко. – Ні тобі на деревах погойдатися, ні квітку зірвати. І того не роби, і того не можна. Ет, піду сам. Не такий я вже й маленький. Ото набавлюся, ото нагуляюся. Ніхто й не сваритиме. Що захочу, те й буду робити».

І пішов. Ще не встиг і в ліс зайти, як почав галасувати, щось голосно співати, фальшиво і не до ладу, стукати палицею по деревах. А в цей час в лісі була особлива тиша. Пташки саме пташенят висиджували. А тут раптом таке безголов'я. Від такої Андрійкової поведінки птахи хмарою знялися в повітря та й ну кричати, кликати на допомогу. Аж тут на галявину вийшов боровик – дядько Лісовик. Тільки не грибом вийшов, а кремезним чоловіком з ціпком у руці. На шапці у нього, як і в того гриба, що ми з тобою бачили, була суха травинка.

– Ти чого це тут галас здійняв?

– А хіба не можна чи що? Тут ліс. Тут все можна.

– Хто тобі таке сказав, що в лісі все можна?

– Ніхто не казав. Я сам знаю.

– А тобі часом не здається, що ти ще дуже мало знаєш?

– Не здається. І хто ви такий? Чого ви до мене причепилися?

– А-а, то ти ще й грубіян. А хіба тебе не вчили, що треба бути ввічливим?

– Вчили. То й що? А може я не хочу.

– Е, голубе, коли ти живеш на світі, то інколи мусиш робити не тільки те, що хочеш, а й те, що з тебе вимагається. Скажімо, мусиш бути чемним.

– А я не хочу, не хочу бути чемним.

Лісовик взяв хлопчика за руку. Він зовсім не скидався на сердитого, але було видно, що Андрійкова поведінка Лісовикові не сподобалася і він конче хотів переконати хлопчика, що так чинити не можна.

– А зараз... Ти підеш зі мною.

– Андрійко намагався висмикнути руку, але він був надто малий і слабкий, щоб вирватися з міцної руки лісовика.

– Не пручайся, малий. Нічого в тебе не вийде. Ти ще замало каші з'їв, щоб вирватися від дядька Лісовика.

– Але я не хочу, не хочу йти з вами!

– А тебе, між іншим, ніхто не питає. Ти прийшов у мій дім, і тут бешкетуєш.

– Я не у вашому домі, а в лісі.

– А щоб ти знав, голубе, що ліс – це мій дім. Я тут господар.

– Пустіть мене, пустіть!

Але тут їм назустріч вийшли двоє чоловіків. Вони були якось чудернацько одягнені. Це відразу кидалося в очі. Було видно, що вони – люди не зовсім звичайні. Андрійко аж вириватися перестав.

«Бо хто його знає, – думав хлопчик, – з одної халепи вирвешся, в другу ускочиш».

Лісовик привітався з чоловіками за руку.

– Привіт, Чаку, привіт, Луне. Радий вас бачити.

– А хто це такий, дідусю? – не втрималася Улянка, щоб не запитати.

– Ну, ти мабуть чула не раз слово чаклун.

– Чула. Це чарівник такий.

– А насправді це два чарівники: Чак і Лун.

– А вони злі чи добрі?

– Ну... Як тобі сказати? Чарівники, злі вони чи добрі, завжди небезпечні. Ніколи не знаєш, що чарівникові до

голови прийде. Ну, слухай далі. Не перебивай. Бо так важко розказувати. Ти ще не замерзла?

– Ні, дідусю. Розкажуйте далі. І що ті чарівники?

– А що чарівники. Подивилися на хлопчика, а Чак і каже:

– Що, хлопчик проблемний трапився?

– Та... Інколи ще трапляються. Вчимо їх, вчимо, виховуємо, виховуємо, а вони...

– То віддай його мені, – попросив Чак, – я з нього стрілку до годинника зроблю. Уявляєш? Живий годинник віку.

– Ні, не можу я тобі його віддати. За ним його мати дуже побивається. Добра і розумна жінка. Прийде в ліс – гілочки надаремно не зломить. А от цин не вдався. Треба його довиховати.

– Та нащо тобі та морока? – сказав Лун. – Краще віддай його мені. Він у мене буде ворон виганяти з мого городу. Геть чисто все повитягали.

– І тобі, Луне, не віддам того пустуна. Заведу я його до баби Яги. Нехай його виховує. А вже потім поверну його матері.

– А та баба Яга хлопця часом не зість?

– Та що ти! Теперешні баби Яги такого паскудства не роблять. Це колись може й було. А може й не було такого ніколи. Може й вигадали люди. Знаєте, як ото в казках буває. Теперішні баби Яги цілком інтелігентні. У декотрих навіть комп'ютери є. Часто шастають по інтернету, реклами свої подають. Аякже! Це вам не хатка на курячих лапках. Ну, пішли, хлопче, а то мені ніколи.

Тут Андрій розплакався і став просити.

– Відпустіть мене, дядечку. Я вже буду чемний.

– І відпустив би я тебе. Шкода мені не так тебе, як твою матір. Вона, бідна, шукає тебе, плаче та побивається

за тобою. Було б за ким плакати! Та як же тебе відпустити? Ти ж без доброї науки знову за своє візьмешся.

– Не візьмись, дядечку, не візьмись.

Аж раптом до них з високості злинула прекрасна лісова фея. На ній шубка хутряна – шлейф землю замітає.

– Привіт тобі, Лісовиче-боровиче!

– Привіт і тобі, прекрасна Феє білчиного роду. Що змусило тебе облишити свої клопоти, прийняти людську подобу і зійти до нас? Це мусить бути дуже поважна справа.

– Відпусти, господарю, цього хлопчика. Я сама займусь його вихованням. Він ще дуже малий, щоб віддавати в науку до баби Яги. А мати? Я просто не можу дивитися на її сльози.

– Чому ти вирішила заступитися за того пустуна?

– В ньому є щось добре. Колись ми з білками бавилися в його садку, то він нас горіхами пригощав.

– Ну... Коли ти так хочеш... Я не можу тобі відмовити, бо дуже тебе поважаю. Бери його.

І лісовик випустив Андрійкову руку. Втішений хлопчик вже хотів чкурнути в кущі, та фея і лісовик крикнули в один голос:

– Стривай!

– Стій!

– Ти куди?

– Ти ж заблудишся.

– Я проведу його, – сказала Фея і обернулася білкою, а її довгий хутряний шлейф став пухнастим білчиним хвостом. Андрійко дивився, як на диво якесь, а згори вже лунав дзвінкий голос:

– Чок! Чок! Іди за мною. Не відставай, бо заблудишся.

Андрійко йшов, біг, він втомився, в нього вже сил

ніяких не було. А білочка стрибала собі по деревах, наче їй нічого.

– Білочко, феє, почекай. Я не встигаю.

Тоді зверху чувся сміх.

– Спортом треба займатися. А ти пустуєш.

– Я буду, я буду займатися спортом. Мені б тільки додому.

«Нехай собі сміється, нехай каже, що хоче, аби тільки вивела мене з того лісу».

– Ще трішки – і будеш вдома.

– Дякую тобі... Вам...

– Дрібниці. Просто треба завжди і скрізь бути людиною. І в лісі також. І якщо ти навіть ще маленький, ти однак людина.

– Я буду людиною. Я буду доброю людиною.

– От і чудово. І пам'ятай, що без дорослих до лісу ходити не можна.

– А я тепер до того лісу і з дорослими не піду. Хай йому грець!

– А на ліс ображатися не треба. Ліс захищає себе. Мусить захищати. Від недобрих людей і нечемних дітей. А коли до лісу з добром, то він дає людям здоров'я, гриби, ягоди, трави і квіти, – все, що має. Ну... Біжи. Бачиш, он поле, а там і село. Вже знаєш?

– Знаю вже. Дякую вам.

Та й побіг цей маленький хлопчик додому. Він сьогодні багато чого навчився. Ще й іншим розкаже.

Закінчилася казка.

– Ходімо, Улясю, додому. Ти, мабуть, вже зовсім замерзла. Ох, і дістанеться мені на горіхи від твоєї мами і від бабусі за те, що так довго протримав тебе в ранковому прохолодному лісі.

– Не дістанеться, дідусю. Я скажу мамі і бабусі, щоб вас не сварили. Тим паче, що я зовсім не замерзла. Он вже й сонечко проглядає крізь крони дерев.

– Ходімо, ходімо, дівчинко моя.

– А яка казка, дідусю! Я наче шойно вигулькнула з неї. І звідки ви, дідусю, берете ті казки?

– З лісу, Улясю. Ліс мені ті казки нашіптує.

– Ліс нашіптує? А чому тоді я тих казок не чую?

– Доживеш до моїх літ – тоді почуєш.

– До ваших літ? Ого! Це ще буде нескоро.

– Так, дівчинко, не скоро. З тим поспішати не треба.

Колись і до тебе прийдуть мої роки і мої казки.

– Дідусю, невже я колись буду стара, як моя бабуся?

– Тим тобі журитися ще рано. Та й що журитися? Час пливе. Його спинити не можна. І твоя бабуся колись була маленькою. Потім виросла, стала дорослою дівчиною, потім вийшла заміж, стала мамою, а вже потім бабусею.

Дідусь зітхнув.

– Так воно буває, Улянко. Ми живемо, а час собі пливе. З тим нічого не зробиш. Але й старість має в собі щось гарне: людина розумнішає, внуки підростають, ліс казки нашіптує.

Вони вийшли з лісу. Тут, на просторі, сонечко вже й добре пригрівало. Незабаром вже вигляне їхній дім. А в душі у дівчинки ще довго житиме той заросений ліс, і дятел, і сойка, і рудохвоста білочка, і дідусева казка. Добре було б її запам'ятати, щоб потім, колись... Але дівчина про те ще не думала.

ГОЛУБИЙ ЛЕЛЕКА

Він приснився Іринці у сні. Був це лелека. Та незвичайний лелека, яких багато можна побачити у полі чи у гніздах, особливо по наших селах. Це був голубий лелека. Іринка здивувалася, бо такого лелеку вона ще ніколи не бачила. А ви б не здивувалися? Я впевнена, що й ви ніколи не бачили голубого лелеку. Та не встигла дівчинка як слід здивуватися, як він підійшов до неї і... Заговорив. Так, так, уявіть собі, заговорив. Звичайною людською мовою, як говоримо ми з вами.

– Ой, – тільки й сказала Іринка, – ти вмієш розмовляти?

– А що ж тут дивного? Ми, лелеки, тримаємося ближче до людей – от я і навчився. Це всі лелеки вміють. Просто вони не розкривають свою таємницю.

– Але я ніколи не бачила голубого лелеку.

– Бо в житті я звичайний собі лелека. А голубим я буду приходити в твої сні. Бо твій сон – як казка.

– Ой, то ти мені ще колись приснишся?

– Звичайно. Ти мені сподобалася. Ти чемна, слухняна, взимку пташок підгодовуєш.

– А звідки ж ти знаєш про зиму? Взимку лелеки у нас не живуть. Вони відлітають у вирій.

– Ну... Я ж лелека не зовсім звичайний. Хоча іноді я теж лечу у вирій. А про тебе мені знайома синиця розповідала.

– Дуже цікаво. Скажи... А ти часом не чарівник?

Лелека посміхнувся. І це теж було дивним, що лелеки вміють посміхатися.

– Ну... Може трохи. Скажімо так: я – учень одного доброго чарівника. Бо, живучи в казці, важко ну хоч трохи не знатися на чарах.

– А можна, я розкажу про тебе своїй бабусі? Ну...
Що ти мені снівся.

– Можна. Бабусі можна.

– А мамі? А таткові?

– Їм також можна. Бо це ж не таємниця. Це сон. Але мама скаже: «Ось не вигадуй». А татко скаже: «Спиться – то й сниться». А бабуся зрозуміє, бо колись-колись, коли твоя бабуся була ще маленька, така, як ти, я снівся і їй, як ото тобі. Якщо вона згадає, то неодмінно посміхнеться.

– Цікаво, як це моя бабуся була колись маленька.

– Дуже просто. Всі дорослі були колись дітьми. А всі діти ростуть, ростуть – і стають дорослими. І ти колись виростеш. Тільки декотрі дорослі геть чисто забувають про казки, котрі вони любили в дитинстві. А декотрі, як-от твоя бабуся, продовжують любити казки і вміють гарно розказувати їх своїм дітям та внукам. Мені дуже хотілося, щоб, коли ти виростеш, ти продовжувала любити казки. Як твоя бабуся.

– Я буду любити казки. Бо я уявити навіть собі не можу, як їх можна не любити.

– Ну, знаєш, у дорослих багато всяких проблем, які вони конче мусять вирішувати. Їм не до казок. Та дехто все ж знаходить в своїй душі місце для казки. А потім ще й викроїть час, щоб ту казку комусь розказати: чи своїм дітям та онукам, чи чужим... Отак воно буває. Тому я й прийшов у твій сон, щоб, коли ти виростеш, не забувала про казку.

– Не забуду. Нізащо не забуду. Послухай, лелеко, а можна я тебе намалюю? Такого, як ти є, гарного і голубого-голубого, як небо. Це буде гарний малюнок. Всі кажуть, що я гарно малюю.

– Добре. Намалюєш. Вранці. Якщо не забудеш свій сон.

– Що ти! Я не забуду. Я нізачо не забуду. Це дуже гарний сон.

І не забула. Вранці дівчинка і справді намалювала його. Лелека був такий, який їй приснився: веселий, усміхнений і... Голубий. Мама подивилася і сказала:

– Ось не вигадуй. Ну де ти бачила голубого лелеку?

– У сні бачила.

– Хіба що у сні. У житті таких лелек не буває. А малювати треба так, щоб по-справжньому, як у житті.

– А в казці?

– Ну... В казці, напевно, може бути і голубий лелека.

Дівчинка показала малюнок таткові.

– Подивися, тату, що мені наснилося. Голубий лелека.

Тато подивився і сказав:

– Спиться – то й сниться.

Сказав так татко та й пішов до своєї роботи. І дівчинці відразу стало сумно-сумно.

Одна тільки бабуся довго і уважно розглядала малюнок і посміхалася.

– Ну що, бабуся? – нетерпеливилася Іринка.

– Впізнаю, – сказала бабуся і продовжувала посміхатися.

– Кого впізнаєте, бабуся? – допитувалася цікава дівчинка.

– Голубого лелеку впізнаю. Він колись і мені снився, коли я була ще така, як ти. Я пам'ятаю його. Він зовсім не змінився. А скільки часу минуло. Вже я зістарілася, вже й ти виросла, а лелека такий самий, як був тоді...

– Це тому, бабуся, що він живе у казці. А казки не старіють.

– То правда, дитино, що казки не старіють.

Бабуся замріяно дивилася кудись у далину – чи то в своє дитинство, чи в свою казку.

– А ти скажи лелеці, якщо він ще тобі присниться, нехай він присниться і мені. Як колись...

Іринка пришпилила свій малюнок до килимка біля свого ліжка. Вона дивилася на нього і посміхалася. Всі, хто заходив до них, теж дивилися на Іринчин малюнок і теж посміхалися.

– Який дивний малюнок, – казали. – Лелека. Голубий. І прийде ж таке до голови.

І дівчинці було навіть трохи образливо, що, крім бабусі, ніхто не вірив у її голубого лелеку. А вона ж знала, що він був, був насправді. Іринка так хотіла, щоб той голубий лелека їй знову приснився. Але він чомусь не снівся.

«Може він на мене образився? – думала дівчинка. – Але за що? А може йому мій малюнок не сподобався?»

І дівчинка вже хотіла перемалювати свій малюнок, але була не певна, що другий малюнок буде кращий. Тут її голубий лелека був, як живий, такий, яким вона його бачила у своєму незвичайному сні. Порадилася з бабусею. Але бабуся сказала, що малюнок гарний і що нічого перемальовувати не треба.

– А чому лелека, бабусю, більше до мене не приходять? – сумно спитала Іринка.

– Ну... Може йому ніколи. Вони ж там у казках теж не дармують. У них там теж є свої справи. Він прилетить, неодмінно прилетить.

– Бабусю, а може той лелека у вирій полетів? Ви не знаєте, чи відлітають у вирій казкові лелеки?

– Не знаю, дитино.

– А може там у їхній казці зовсім зими нема? Може ж таке бути?

– Не думаю. Без зими було б сумно. Казкові діти також хочуть на санчатах та на ковзанах покататися.

– Так. Мабуть, що так. Тоді і в казках, мабуть, є зима. А якщо у лелечиній казці є зима, тоді міг лелека полетіти у вирій.

– Але ж весною він повернеться з вирію.

– Мабуть, що повернеться. Але ж до весни ще так довго чекати.

– Люба моя, хто чекає, той дочекається. Так що будемо чекати. І нехай нашому голубому лелеці щасливо летиться.

Була зима. Снігу того намело, що, здавалося, весна ніколи його не розтопить. Так сталося, що Іринка захворіла. Захворіла так, як часто хворіє майже кожна дитина. Вона кашляла, трошки температурила, пила чай з малиною і гіркі ліки. Найсумніше було те, що незабаром вже мав прийти Новий рік, а там і Різдво. І на Різдво стільки всього цікавого і вдома, і в місті. І вона захворіла! Треба ж таке! Було до сліз образливо.

– Бабусю, ну як мені скорше одужати? Я буду пити і чай з малиною, і гіркі ліки, і навіть молоко з медом. Аби тільки одужати.

– Одужаєш, дитинко. Ще є трошки часу. Ми з тобою постараємося. Правда?

– Правда, бабусю.

Хворіти – це дуже сумно. Зате зараз можна було слухати цікаві бабусині казки, які бабуся вміє розповідати, як ніхто. Заслухаєшся – і забудеш про все на світі.

Того вечора під бабусину казку Іринка так і заснула. Бабуся легенько доторкнулася до Іринчиного лоба. Гарячка спала. Дівчинка дихала легко і рівно. Бабуся встала легко,

аби не скрипнув стілець, і тихенько вийшла. І треба ж таке! Саме тієї ночі в Іринчин сон знову прилетів голубий лелека. Був весь засніжений, крила йому замерзли.

– Ой, – аж злякалася і здивувалася Іринка – ти ж зовсім замерз.

– Нічого. То пусте. Відігріюся.

– А я вже подумала, що ти у вирій полетів.

– Ні, не полетів я у вирій. Були нагальні справи. Ми боролися із злим чарівником, що завівся у нашій казці.

– І ви перемогли?

– Звичайно. В кожній казці мусить перемагати добро.

От якби ще так у житті було.

– А я вже хвилювалася. І бабуся також. Бабуся просила, щоб ти їй приснився. Як колись.

– Вона мене не забула?

– Ні, не забула. Вона впізнала тебе на моєму малюнку.

– Це добре, що впізнала. Наступної ночі я прилечу в її сон. А зараз мені пора. Полечу вже. Ти не сумуй. Я навідуватимуся.

Тепер у нас з бабусею була своя таємниця. Ми мали свого голубого лелеку. Але як же ж нам хотілося, щоб нашого голубого лелеку побачили всі. Щоб побачили, який він гарний і щоб повірили в казку.

У котромусь із своїх снів я сказала про те лелеці. Він зітхнув, задумався, а потім сказав:

– Я спробую. Але це буде ще не зараз. Це буде тоді, коли ти станеш майже дорослою і будеш прощатися із своїм дитинством.

Я не дуже вірила, що так воно буде, що наш голубий лелека покажеться колись у всій своїй красі при денному

світлі.

До Іринчиної дорослості було ще далеко. Дівчинка насолоджувалася своїм дитинством і тішилася, коли в її сон прилітав голубий лелека.

Та минав час. Іринка росла. З часом вона вже й забула про лелечину обіцянку. Та голубий лелека про неї не забув. Дівчину поглинули цілком дорослі клопоти: атестат, куди йти після школи, яку професію обрати. А найголовніше, що зараз клопотало Іринку, її батьків і навіть бабусю, це був випускний бал і сукня, красива і сучасна, щоб їхня дівчинка була найкраща.

Випускний бал пройшов, як у всіх проходить: з радістю і сльозами, з вальсом, котрий Іринка танцювала зі своїм татом. А потім, як вже традиційно повелося, гуртом на Високому замку зустрічали схід сонця. День починався погідно. Сонце сходило у всій своїй величі і красі, наче й воно вітало випускників, що прощалися з своїм дитинством.

І раптом у небі... Спершу ніхто нічого не зрозумів. Іринка побачила його найперша і загукала:

– Дивіться! Дивіться! Он летить! Це мій голубий лелека!

І всі глянули в небо. Вони ніяк не могли в таке повірити. Хіба ж таке може бути? Хіба ж бувають на світі голубі лелеки? Це тільки у казках таке буває. А він летів, розправивши дужі крила, розбиваючи грудьми пружке повітря. Він кружляв над Високим замком, наче зумисне, щоб його всі побачили. І його побачили всі: і учні, і вчителі, і Іринчині тато і мама, і бабуся, що наче аж помолодшала. Вона стояла і мовби й сама збиралася злетіти вслід за тим голубим лелекою. Раптом пір'їна з лелечого крила, наче

зірвалася, і вітер поніс її прямисінько до Іринки. Дівчина злякалася, що не зловить її, але пір'їнка підлетіла до неї і наче затанцювала якийсь химерний танець. Вона була голуба-голуба – аж очей від неї годі було відірвати. Іринка взяла її в руки. Від пір'їнки струменіло тепло.

– Це тобі. На щастя. – почувла дівчина голос, що долинав десь аж з піднебесся. Це була казка. Її, Іринчина казка, що прийшла з дитинства в її доросле життя.

ПІДКОВА НА ЩАСТЯ

Жив собі на світі один бідний коваль. Василем звали. Та такий той коваль бідний був, що жодна дівка не хотіла за нього заміж іти. Та йому й байдуже, бо любив він над усе на світі дівчину Настуню, що була така гарна, кращої за котру в цілому світі не було. Може б і пішла Настуня за того коваля, та він її не сватав.

– По що буду дівчині голову морочити? – казав. – Вона гарна. То може її якийсь багач посватає. Сидно мені таку кралю в свою бідність вести.

Важко ковалеві без господині. Нікому йому сорочку полатати, нікому й обід зготувати. Важко, та що зробиш? Видно, доля його така. Так йому, видать на роду написано.

От почала я ту казку казати, а слухав її найперше один захожий чоловік. Послухав, послухав та й каже:

– А як це у вас, пані казкарко, виходить, що той коваль бідний був? Та коваль на селі... О, то був чоловік! А якщо він ще й добрим ковалем був, то не міг він бути таким бідним. Ковалі на той час добре заробляли. То вже зараз без ковалів навчилися обходитися. А колись коваль – то перший чоловік на селі був.

– А я кажу, що той коваль бідний був, бо ніколи за свою важку працю грошей не брав.

– Іди з Богом, – каже – та й на тому весь розрахунок.

– А чого ж той коваль був такий дурний? Свою працю цінити треба. Та й жити з чогось чоловік мусить. Як же за свою роботу нічого не брати?

– А не брав той коваль грошей тому, що довкола нього бідні люди жили, а багаті в їхнє село не заходили. Жив той коваль, отак жив, аж раз і йому посміхнулося щастя. А було це саме напередодні свята святого Миколая.

Багато цікавих і веселих свят навіяла нам зима. Всі тішилися тими святами. А особливо діти. Бо кожне свято – це ж подарунки. Хтось чекав святого Миколая, хтось – діда Мороза (було б добре, якби з Снігурочкою), хтось сподівався на Санту, хтось – на дідуся Турахона. Що там казати: в кожній країні обов'язково знайдеться хтось такий, хто б дітям гостинці роздавав. Чемним дітям, ясна річ.

От перед своїм святом зібрав святий Миколай все те поважне панство та й каже:

– Панове, надходять свята. Нас чекають діти. Не знаю, як ви, а я сам ніяк не впораюся. Чемних дітей багато. І подарунків теж. А в мене всього одна ніч.

– Та й ми з Снігурочкою явно не встигнемо всіх відвідати, – заклопотано сказав дід Мороз.

– А що ж робити? – потер своє мудре чоло Санта.

– Я придумав, що робити, – сказав святий Миколай.

– Тільки з вами хотів порадитися. Треба залучати помічників.

– А де ж їх взяти?

– Є у мене на думці дівчина одна. Орисею звати. Тут у горах Карпатах живе. Що вже гарна – то такі бувають тільки в казках. А що розумна – то з її розуму в такі юні роки можна тільки подивуватися. Хотів би просити її, аби допомогла. А назвемо ми її Чаклункою Синіх Гір. Летючі сани ми їй дамо. Можна криті, щоб дівчині мороз не дошкуляв. Запряжемо вітрів гривастих – та й нехай летить. Як буде така потреба, то вона й вам допоможе.

А Орисю й довго просити не треба було. Відразу й погодилася.

– Ти, Орисю, пам'ятай, – напучував дівчину святий Миколай. – Всі чари захищені у правому крилі твоїх саней.

Доторкнешся до правого крила, скажеш, що тобі треба – і все буде, як ти захочеш. То ж лети і нічого не бійся. Добру справу зробиш: дітей потішиш і мені допоможеш. Не впоратись мені самому. Чи то я вже постарів, чи дітей чемних більше стало.

Полетіла Оріся, Чаклунка Синіх Гір. Спершу лячно було – від висоти аж голова їй паморочилася. А потім нічого, звикла. Подарунки мала і до дня святого Миколая, і до Нового року, і до Різдва. Цілі величезні міхи, пакети та скриньки. Оріся не заглядала, що там було, але чула, як іграшки тихенько між собою перемовлялися. Ляльки пищали:

– Ма-ма, ма-ма, і куди нас везуть?

Маленький песик не покоївся:

– Гав! Хоч би в добрі руки потрапити.

А паровозик гудів:

– У-у-у! Пустили б мене, дали б адресу, то я й сам доїхав би. Було б скорше і цікавіше.

Отак і летіла Оріся у своєму веселому товаристві. Летіла, летіла, аж поки... Було це саме у тому селі, де жив коваль Василь. Летіла Оріся швидше від вітру. Аж тут з чаклункою біда трапилася. Праве крило в летючих санях з якогось дива відвалилося. Чи зле око позаздрило, чи так чогось...

– Ой-ой-ой! Що ж тепер буде? – розгубилася дівчина, яка, власне, справжньою чаклункою і не була.

– Хто ж мене вирятує з халепи? Тепер вже я ніяк не встигну подарунки дітям розвести. А вони ж чекають.

Тут іграшки зняли страшенний галас, вже не журячись, чи їх хтось чує. Та й не було кому дуже дослухатися, бо Оріся пішла по селі коваля шукати.

– Ма-ма! Що з нами тепер буде? Куди нас везуть?
– пищала одна лялька.

– Ма-ма! Мені холодно. Я зовсім замерзла, – сказала друга. А там і Барбі обізвалася англійською мовою. Та іграшки на те не зреагували, бо вони не знали англійської мови.

– Ой, а я, здається, розбилася, – стурбовано сказала найкоштовніша лялька, на що одна поважна лялька зауважила:

– Ти, Ліндо, не могла розбитися, бо ти з пласмаси.

– Я? З пласмаси? Сама ти з пласмаси. А я... А я...

Але саме тут загудів паровозик:

– У-у-у! Пустили б мене, сказали б, куди їхати, то я вже б давно на місці був.

– Гав! А я сидів би тихо. Чаклунка однак щось придумає.

– Чаклунка! Вона й на чаклунку не схожа. Дівчисько якесь! Їй би ще самій іграшками бавитися, – невдоволено бубоніла найкоштовніша лялька. Що тут почалося! Всі стали на захист чаклунки, навіть сердитий Карабас-Барабас.

– Ну знаєте! Це вже занадто. Чому це вона не схожа на чаклунку. Молода! То хіба ж це біда!

– А як вона про нас турбується.

Довго ще точилися б суперечки. Аж раптом пронулав свисток. Засюрчав, як справжній. Це іграшковий поліцейський взявся наводити порядок. Іграшки перелякано затихли, а потім і послули.

А Оріся йшла по селу та й питала, чи нема у них в селі коваля. Той коваль мав бути добрий, бо сякий-такий її сани не полагодить. Дівчина змерзла, ноги промокли, на очах сльози від власного безсилля. Отепер вона й справді на чаклунку схожа не була і не казала нікому, що вона чаклунка, та ще з Синіх Гір. Не казала про те нікому, бо їй

би і так ніхто б не повірив.

Аж тут зустрілася їй одна старенька бабуся.

– Ти, дитино, коваля шукаєш?

– Шукаю, бабуся.

– Є у нас коваль. Та такий, що більше не шукай – кращого не знайдеш.

– А чи зможе він полагодити мої летючі сани?

Бабуся глянула на неї здивовано і трохи спантеличено.

– Летючі сани, кажеш? Та він все зможе. Твої сани будуть, як нові. І сама потім не вгадаєш, що в них поламане було. Та ходімо перш до мене. Он моя хата. Я тебе чаєм з малиною напою, ноженята твої обігрію, чобітки твої висушу. Ти зовсім замерзла.

– Дуже вам дякую. Але мені б скорше до того коваля. Я дуже поспішаю, бабуся.

– І не вигадуй. Нізачо тебе не відпущу. Ти б на себе глянула. Носик – і той посинів.

Таке добре серце було у тієї бабусі, що їй просто не можна було відмовити.

Сиділа чаклунка в теплій бабусиній хаті, пила чай з малиною, а сама все журилася, що тепер вона вже нікуди не встигне, і найбільніші діти залишаться без подарунків. А вони ж так чекають. Обігріта й обсушена, чаклунка зібралася йти. Бабуся Степанида взялася її провести до того коваля.

– Отепер зовсім інша річ, – задоволено і прискіпливо оглядала дівчину.

– І рум'янець, і чобітки сухенькі. Для наших снігів ти занадто легко одягнулася.

– Та я ж на санях.

– Бачиш, а сани взяли та й підвели тебе. А ось і кузня.

– А чи є ж коваль?

– Є. Бачиш, як димом бухає? Ото він працює. Ну, ти вже тут сама. А я піду, бо у мене ще порося ненагодоване, кури і качки голодні.

Вже пішла, та ще обернулася і глянула на дівчину.

– Ти, коли коваль не впорається, то й ночувати до мене приходь. Хату знайдеш? А якщо ні, то запитаєш бабу Степаниду. Мене тут всі знають.

Подякувала бабусі та й увійшла в кузню. А там жаром пашить, щось сичить, щось вогнем на всі боки прискає – аж страшно. А коваль... Молодий та гарний, рамена дужі, вуса обсмалені, а посмішка – на все лице. Хотіла покликати, та де там! Хіба ж він почує? Бачить же, що вона прийшла, а роботу свою не зупинить. А може й не можна ту роботу зупиняти, як те її чаклування. А наковальня дзвонить, дзвонить, аж уха закладає.

«Чаклун... Справжнісінький вогняний чаклун, – думала дівчина. – Такого злі чарівники злякаються. І близько до такого не підійдуть».

Аж раптом все затихло – аж чудно стало. Коваль омив руки і лице холодною водою та й повернувся до гості.

– Здорова була, дівчино.

– І тобі доброго здоров'я та легкої праці.

– О, красуне, ковальська праця легкою не буває. Хто не чується в силі, за неї не береться.

– А що ж ти куєш, ковалю?

– Щастя кую, красуне. Якщо хочеш, можу й тобі викувати. Хочеш?

– А хіба ти чарівник?

– Майже.

– Тоді вділи і мені свого кованого щастя.

Коваль встав, знову взявся за молод, вдарив ним по наковальні – і незабаром подав дівчині ще теплу підкову.

– На, тримай, дівчино. Це – на щастя.

– Ой, яка! Аж горить. Вона не золота?

– Ні, не золота. Та дорожча від золота.

– А чому так?

– Ну... Золото купити можна, а таку підкову ніде не купиш. Це підкова щира. Та й не для кожної дівчини коваль на щастя підкову кує. Підкову ще знайти можна на дорозі. Але це не те. Знайдена підкова – це чиєсь загублене щастя. А кожна людина мусить мати щастя своє.

– Дякую тобі, ковалю, за щастя. Тільки ж чи воно справжнє?

– Справжнісіньке.

– Ой, забалакалася я. А не за тим же я прийшла, щоб з тобою поговорити.

– То й скажеш, за чим прийшла. Бачу, що не з наших. Сама ніби проста, а кожушок панський. А чобітки... Теж, видать, справа рук доброго майстра. То може скажеш, дівчино, з якої зірки ти до нас впала.

– Не з зірки, а прямисінько з Синіх Гір.

– Та ж гори наче від нас далеко.

– Та на літаючих санях і шлях – не шлях.

– Ого! То ти на літаючих санях мандруєш?

– Так. Мандрувала. Але біда у мене сталася. Праве крило в моїх санях поламалося. Впали мої сани з високості на землю. Могла б я пропасти, якби мене дужий вітер на свої крила не підхопив.

– Гарно ти говориш, дівчино, наче казку розказуєш.

– Так і є, що казку.

– А хто ж ти така, що на літаючих санях мандруєш і з вітрами дружиш?

– Я – Чаклунка Синіх Гір, ковалю. Хотіла просити тебе, щоб ти якнайскорше полагодив мої сани. Я дуже поспішаю. Маю я для дітей подарунки і мушу їх розвести,

а тут халепа така. То чи не поміг би?

– Почекай, кралечко. Щось у твоїй казці не сходиться. Якщо ти і справді чаклунка, то чому ж ти собі нові сани не начаклуєш або ті не полагодиш?

– Відкрию я тобі свою таємницю. Тільки щоб нікому.

– Ну що ти! Слово коваля – тверде, як криця.

– Всі мої чари у правому крилі саней, а саме воно й поламалося. А без того крила я наче й не чаклунка зовсім, а проста дівчина. Я слабка і безсила. І нічого не можу. То я хотіла б тебе просити...

Коваль присвиснув.

– Поміг би я тобі, кралечко, з радістю поміг би, та маю спішну роботу. Сирітка заміж іде. Скриню дівчина має, та я пообіцяв ту скриню так оздобити, щоб вона сяяла. Щоб люди на скриню задивлялися, а не прикидали, що там у скрині.

– Невже, ковалю, ти мені відмовиш? – дівчина спаленіла.

– Ні, ясна панно, я не відмовляю тобі, то мушу найперше скриню сироті оздобити, бо відразу по Різдві у неї весілля.

– Так це ж по Різдві! А я мушу до Дня святого Миколая, до Нового Року та до Різдва подарунки дітям розвезти.

– То пошукай собі, красуне, іншого коваля.

– Та де ж я його знайду, коли сніг довкола, зима люта, а я без саней.

Дівчина готова була розплакатися. Аж коваль розгубився.

– Ти, горличко, от що... Переночуй у баби Степаниди. Адже це вона тебе до мене спровадила?

– Вона.

– Я ж знаю. Баба Степанида всім подорожнім рада. Найгостинніша жінка на селі. Так-от... Вже вечоріє. Скільки там того зимового дня? Переночуй у неї. А завтра я твої сани полагоджу – та й помандруєш собі далі.

– Неймовірно! Щоб мені відмовили! Із-за якоїсь простої дівчини. Неймовірно! Я ж таки чаклунка.

– Якщо ти і справді Чаклунка з Синіх Гір, то ти не можеш такого казати. Переді мною усі рівні: що бідна сирота, що ясна панна, котра називає себе чаклункою, хоч і начаклувати нічого не може. На добраніч, панно. Приходь завтра – і я думаю, що ми твоїй біді зарадимо.

Пішла чаклунка Орися. А що мала робити? Вона й сама вже не вірила, що вона – чаклунка.

Баба Степанида так їй зраділа, що не знала, де її посадити.

– А я вже тебе, моя доню, виглядаю та й виглядаю. Так я й думала, що ти прийдеш, бо ж таки пізно. У мене вже й вечеря готова. Роздягайся та й сідай.

Дивовижа, але так гарно і так затишно Орисі ще ніде не було. І заснула дівчина, натомлена всякими негараздами та переживаннями, якось відразу. І снилися їй якісь дивні сни: і святий Миколай, і Дід Мороз, і Санта, і ще якісь дідусі, що говорили різними мовами, яких Орися не розуміла. Всі вони сварили її, бо надіялися на неї, а вона не впоралася. І тепер діти зостануться без подарунків. Орися ледве не плакала.

– А що я можу зробити, коли сани мої поламалися, а сама я нічого не вмію. Не чаклунка я зовсім. Я не маю чаклунської сили: ні доброї, ні злої. Злої сили я не хочу, а доброї могли б мені хоч трошки вділити. А тоді могли б вже й сварити. А так... Хіба ж я винна?

Та й таки заплакала. Тільки святий Миколай не сварив дівчину. Він заспокоїв її, а потім сказав:

– Ми, панове, самі винні. То по що дівчину сварити? Ви ж знаєте, що всі чари у правому крилі саней. А сани поламалися. І зосталася наша панна сама, на бездоріжжі, серед зими, відтепер силою своєї влади я наділяю цю дівчину неоціненним даром творити добро, а ще нездоланною силою у боротьбі зі злом. Тепер ти дужа і міцна, могутня Чаклунко Синіх Гір.

– Дякую вам, святий Миколаю. Я все зроблю, щоб ви ніколи не пошкодували, що наділили мене таким даром.

А був у того коваля помічник – сільський парубійко Микита. Недавно прийняв коваль його до себе за учня: нехай вчиться хлопець, може колись і з нього коваль буде. Був тихий, сіренький, як мишка, і непомітний. Що казали, те й робив, але сам до роботи не витикався. Мати вже дуже просила, щоб прилаштував її хлопця – Василь і погодився. Мовляв, нехай.

Зорив з кутка Микита за чаклункою, та в розмову не встрявав. А що собі думав, то вже справа його. А коли чаклунка вже пішла, вийшов хлопець із свого кута та й сказав:

– Пане майстре, тут, я так думаю, поживитися можна.

– Це ж як – поживитися?

– Самі ж чули, що казала та панна. Сани з подарунками – то раз, а чари у правому крилі саней – то два. А ще сани ті без нагляду – то три.

– То що ти, дурню, надумав?

– Та не такий я вже й дурень, як ви кажете. А зміркував я таке: ми з вами підемо, знайдемо ті сани і... Поживимось. Поживемось найперше подарунками, а там і праве крило від саней заберемо. Може й воно на щось знадобиться.

Коваль саме в руки вінник взяв щоб чисто підмести перед тим, як з кузні додому піти. Почувши таку мову з уст свого помічника, коваль отетерів. І не думав він, і не гадав, що такі недобрі думки зріють у немудрій голові хлопця.

– Ах, ти, лобуряко, телепню, – гукнув спересердя коваль. – Та чи ти бачив, щоб я коли-небудь так живився? Геть мені звідси! Щоб я тебе більше тут не бачив! Ти до ковальської справи не надаєшся. Ковальська праця чесних людей любить.

Та як утріє хлопця віником. Та раз, та вдруге, та втретє. Воно й не боляче, але принизливо. Хлопець вискочив з кузні, як ошпарений, шапку забувши одягнути. А коваль все ніяк не міг заспокоїтись.

– І прийде ж таке до голови! Та... До розумної голови не прийшло б, а до дурної...

Зачинив коваль кузню та й пішов додому. Та все ніяк не міг заснути: все стояла перед ним та ясна панна і дивилася на нього своїми карими очима, повними сліз. А потім таки заснув коваль, бо ж напрацювався за день. І приснилася йому Настуня. Коси маяли їй по плечах, а вона все дивилася на Василя та й докоряла:

– Ой, Василю, тепер я бачу, який ти. Чужій дівчині підкову на щастя викував, а про мене і не подумав.

– Я про тебе, моя зіронько, завжди думаю. Завжди. А підкову... Я тобі можу хоч завтра викувати. Найщасливішу на світі. І підкову, і перстень. Я й не знав, моя голубко, що ти...

– А я твою кузню не минаю. Скільки не йду, то слухаю, як ти людям щастя куєш.

Прокинувся Василь ще й на світ не благословилося. Подивувався на свій сон, вмився та й поспішив до кузні. Там на нього пильна робота чекала, якої він ще зроду-віку

не робив – літаючі сани лагодити. Така робота не кожного дня трапляється. Йому міг би позаздрити найкращий коваль, бо не кожному випадає таке щастя – лагодити сани для Чаклунки Синіх Гір.

А що ж робив вигнаний з кузні Микита? Парубчак ходив по селу та й шукав літаючі сани, аби самому пожитися, коли Василь не хоче.

«Дурень він, от що, – думав Микита. – Ще й на мене нагримав. А вони ж чаклуни. Яка їм від того шкода? Ще собі начаклюють, чого схочуть і скільки схочуть. А той Василь... Бідний, як церковна миша, а приндиться. Ну нічого. Я не такий дурний. Я й сам можу. Тільки де ті бісові сани?»

Скрізь темно, собаки гавкають, забрьохався Микита, вже й замерз, а саней нема та й нема. Вже була навіть думка, щоб ні з чим вернутися додому, та шкода стало таку нагоду упустити. Аж раптом...

– Ось вони, – аж скрикнув хлопець – стоять собі. Ох ти! Оце так сани! Криті, розкішні. От би було добре запрягти коней та й проїхатися по селі. Ото б позаздрили. А що? Якщо сани можуть літати, то, напевно, можуть і по землі їхати.

Замріявся хлопець – аж забув, чого він сюди прийшов. Раптом почув якийсь писк у санях. Це розмовляли між собою іграшки. Але ж Микита про таке не знав.

– Що там пищить? – здивувався хлопець. – Може миші? Але які миші взимку надворі? Вони поховалися та й сидять десь глибоко у своїх норах.

Хлопець сів у сани.

– Ух ти! Як принц якийсь чи король.

Тут якась лялька писнула:

– Ма-ма, злодій!

– Не вигадуй, Ліндо. Ти завжди любиш щось фантазувати, -урезонювала Лінду поважна лялька.

«Хто це говорить? – нажахано думав Микита. – Ану його к бісу ті розмовляючі мішки та коробки. Подивлюсь-но я краще до правого крила. Там чари. Так казала та дівчина. Це має бути цікаво. Тільки одне лихо: я в тому нічого не розумію. Та однак подивитися треба. А можна й взяти. Принесу додому, а там розберуся».

Довго дивився на те крило. Але що ти вночі побачиш? Протягнув руку, доторкнувся – аж раптом рука якось сама по собі прилипла до того крила – і ні забрати її, ні відсмикнути. Хотів допомогти їй другою рукою, та злякався, що й друга рука прилипне. І тоді що? Смикав Микита, просив, аж плакав – нічого не помагало.

– Це ж я так до білого дня стоятиму. Або замерзну, або... Всі побачать, що я злодій. Ні, я таки дурень. Справжнісінький. Добре той коваль казав. Бо чого лізти туди, чого ти не знаєш? Це не те, що в дядька вкрати якесь там ягня, качку чи курку. Це тобі не ягня. Ой, світку мій! Я вже зовсім замерз. Так я до ранку перетворюся на крижинку. І ніхто мене не порятує. От лиха година та нещаслива! Та щоб я ще колись хоч раз зазіхнув на чуже – то нехай мене грім поб'є!

І диво-дивне сталося: як тільки хлопець вимовив ті слова, рука його раптом звільнилася і тепер він міг її підняти. Микита і сам не повірив такому щастю, а повіривши, чимдуж чкурнув додому. Летів через замети і кучугури, падав, вставав і знову біг, у темряві не бачачи дороги, керуючись, як пес, нюхом чи ще якимсь непритаманним людині відчуттям. Аж раптом... Хтось стояв на його шляху, високий і кременний. Микита в темряві нічого не міг розгледіти, бачив тільки високу і міцну постать. Вона незворушно стояла на його шляху.

«А може обійти?» – подумав. Спробував – вийшло! Постає не ворушилася. І раптом він згадав.

– Дурень я! – вигукнув Микита і сам злякався свого голосу.

– Це ж діти вчора сніговика ліпили. Я їм ще допомагав. Допомагав – і забув. Ото дурень!

Отямився. Пішов повільніше і незабаром був уже вдома. Співали півні. Небавом вже мав початися новий день. Микита ліг спати. Новий день не ніс для нього нічого цікавого. Навіть до кузні тепер іти не треба було. Вигнав його Василь. Так ганебно вигнав. А може йому все розказати та й вибачитися? Ні, не можна. Ще раз вижене. Віником... Як шкідливого kota. Але думати Микита ні про що зараз не міг. Навіть ображатися сил не було. Найперше він мусив зігрітися і виспатися.

А Орісіцієїночі сондався. Вже сонце вгору підбилося, вже баба Степанида встала і тепер ходила навшпиньки: нехай поспить дитина – намерзлася, натомилася вчора. Аж загував хтось чобітьми біля хати. Баба Степанида прудко вийшла в сіни.

– Розбудять мені дитину. Не дадуть поспати. А воно ще таке молоденьке. Намерзлося вчора, напереживалося.

Аж то хлопець. Коваль прислав.

– Добридень, бабо.

– Доброго здоров'я. Чого кричиш? І чого тобі не спиться? Чого так зарання прибіг?

– Яке там зарання! Моя мати каже, що вже день – як бик.

– Добре твоя мати каже.

– А ще вона каже: хто рано встає, тому Бог дає. А де та ваша нічліжанка? Хотів би я на неї подивитися.

– Ач який! Подивитися! Ще малий на дівчат заглядати.

Дивися, не дивися – не купиш. Кажі, що їй передати, то я їй перекажу. Нема чого на неї дивитися. Ще врічеш.

– Та, бабо, я не врікливий. Хоч скажіть, чи гарна.

– Як маків цвіт.

– А чи то правда, що вона на літаючих санях подорожує?

– Не знаю. Не бачила. Думаю, що брешуть люди. Знаєш, як у нас вміють щось видумати? Де ж таке видано, щоб на літаючих санях?

– Власне... Мене прислав коваль Василь сказати, що сани готові, так що...

– Ой, лелечко! Та чого ж ти стоїш і теревені прaviш? Вона ж, бідна, із-за тих саней геть спереживалася. Ой, пішла я, бо вона ще й не снідала. Спішитиме – то й без сніданку поїде. Подякуй ковалеві.

– Бабо, а можна глянути на неї! Ну хоч в півока.

– Іди вже. Нема часу.

А Оріся вже встала. Свої довгі коси розчісувала та чепурила.

– О, ти вже встала.

– Встала, бабусю. На ваших подушках мені так добре спалося, що й не сказати. Дякую вам.

– Та нема за що. Ти снідай скоренько, бо від коваля приходили, що твої сани вже готові.

– Ой! То я вже й поїду. І снідати не буду. Нема часу.

– Е, ні, дитино. Так не годиться. З мене не тільки люди, а й кури сміялися б, якби я тебе без сніданку відпустила. Сідай та спокійненько поїж. А я тут тобі пиріжків на дорогу напекла.

– Ой, та коли ж ви встигли?

– Та що там? Старого сон не береться, то я й... Знаєш, як у нас кажуть: хто має в торбі, той сяде на горбі. А ще я тут тобі в'язані шкарпетки та рукавички приготувала,

щоб тобі тепленько було. Отак сиджу взимку, вечори довгі – то я й в'яжу: а раптом комусь згодиться. От і добре, що згодилися.

А Оріся снідала, слухала бабу Степаниду та й думала:

«Що ж це за сон такий мені наснився? Чи то ж правда, що я тепер матиму силу Чаклунки Синіх Гір? Може це був тільки сон, а може... А як ти перевіриш? Хоча...»

Хустина на голові баби Степаниди була старенька, квітки геть вицвіли. А що, коли?..

– Хочу, щоб у баби Степаниди на голові була нова хустина.

І побачила Оріся, як квітки на бабиній хустині стали мінятися, мінятися – і нарешті хустка аж засвітилася свіжими кольорами.

– І чого ти на мене так дивишся? – здивувалася баба Степанида. – Чи щось у мене не так?

Та й сама глянула у дзеркало.

– Лелечко! Це ж не моя хустина! Чужу взяла! З кимось переплутала! Та як же ж? Я наче ніде її не знімала.

Заметушилася, заходила по хаті.

– Бабусю, не хвилюйтеся так. Це я вашу хустину на нову поміняла. Хотіла, щоб ви мали від мене пам'ятку.

– Ти поміняла? Як? Коли?

– Оце щойно. Я, бабусю, чаклунка. Чаклунка з Синіх Гір.

– Чаклунка? Що ти, Орісю, мене морочиш?

В Орісиній кишені щось затепліло. Тепло було, наче живе. Всунула руку – підкова! Та, що коваль їй викував на щастя! Як же славно, що вона є.

Подякувала, попрощалася і вийшла. Сніг білим сріблом виблискував на сонці. Пісня просилася на уста. Та не пісня, а коляда. Сани вже чекали на неї, готові рушити

далі. Були, як нові.

– Почекайте. Я ще мушу...

Та й попрямувала до кузні. Коваль глянув на неї і зупинив свою роботу.

– Бачила мою роботу?

– Бачила. Прийшла подякувати.

– Мандруй щасливо. Приїжджай до нас в гості.

– Дякую. Може й приїду.

А коли дівчина вийшла, коли летючі сани вже летіли високо в небі, коваль знайшов у своїй кузні калитку з грішми.

– Оце так дивина! Хіба вона і справді чаклунка? Шкода, що Микити немає. То й би з радістю поживився. Паскудний хлопець. Та треба буде за нього взятися. Неодмінно треба, щоб не пропав. А тепер морока: на що ті гроші витратити? Бо мені що там? Нічого не треба. Хіба моєму котові. Котові таки мушу щось купити. Схуд, спаршивів. Мишей нема. Бо що їм у мене робити? І кіт голодний, ледве животіє. Та не кидає свого господаря. Другий би може хтозна-куди завіявся, кращого життя шукаючи, а Мурко ні, хати своєї тримається. Воно й добре. Приїду додому – а він мене зустрічає, радіє. Я з ним поговорю, розкажу йому все, що було за день, а він слухає. Дивиться на мене розумними очима і слухає. Наче геть чисто все розуміє. А може й розуміє?.. Добре. Котові щось куплю. А ще? От морока, коли гроші є. Треба думати, на що їх потратити. Хоча... Чого там думати? Он у дядька Миколи аж семеро дітей. Всі дрібні і босі. Дядько Микола їм із соломи башмаки повиплітав. Замотають ноги онучами – так і ходять. От і треба їм чоботята купити – нехай бігають.

Повеселішав коваль. Робота в нього кипіла, наковальня дзвеніла, як вигравала. Аж раптом відчинилися двері – і до кузні увійшов чоловік. Відразу й не розбереш,

з яких він буде. Що з не сільських, – то було відразу видно. І не тутешній: своїх людей Василь добре знав. А цей... Був ошатно вдягнений, але й на пана не схожий. В кожусі, в чоботях, ціпок у руці, мішок за плечима, привітна посмішка на устах. Задля такого поважного гостя коваль і роботу свою зупинив. А гість привітався та й питає:

– Чи це той коваль, що нашій чаклунці літаючі сани лагодив?

– Та я лагодив. Більше в нашому селі ковалів нема.

– І підкову на щастя ти нашій чаклунці викував?

– Так, я викував. Дуже мені хотілося, щоб та дівчина щаслива була.

Чоловік задумався.

– Так, це добре. А скажи, ковалю, ти і мені міг би викувати підкову на щастя?

– Міг би. А чому ж ні? Тільки мені найперше треба знати, хто ви такий, що за чоловік: чи добрий, чи злий. Бо для злого чоловіка я нічого не викую.

– Невже ти, ковалю, мене не впізнав?

– Ні, щось не впізнаю. І лице ваше наче мені знайоме, а не згадаю.

– Я – святий Миколай. Приходив колись до тебе, коли ти ще маленьким був.

– О, тепер впізнав. Це було так давно. Коли ще моя мама жива була. А тепер...

– Знаю, хлопче, знаю. Можеш не розказувати. Знаю й те, що маєш добре серце. Завтра моє свято. Тієї ночі я не спатиму. Буду дітям подарунки розносити. От і до тебе завернув, хоч ти вже й виріс. Тільки не вночі, а вдень до тебе прийшов. Дуже мені захотілося, щоб ти викував для мене підкову на щастя.

– То я викую. З радістю викую.

– А ще мені хочеться виконати найзаповітніше твоє

бажання. Не може ж бути, щоб у тебе такого бажання не було.

– Як би не було? Звичайно, що є.

– Чи можеш ти мені його сказати?

– Можу. Але думаю, що мені ніхто нічим не зарадить.

– А чому так сумно?

– Бо люблю я одну дівчину, Настуню крамарівну. Дівчина гарна, як зіронька в небі.

– А чи вона знає, що ти її любиш?

– Мабуть, що не знає.

– А чом же ти їй про те не скажеш?

Коваль зітхнув.

– Та що казати? Я бідний собі. Хата валиться, з худоби – один кіт, та й той худий, як тріска. Куди я Настуню приведу? Раз те, що її батько не віддасть свою доньку за такого злидаря, а друге те, що дівчина й сама не захоче йти за господиню в хату-розвалюху.

– Ну добре. Спробуймо щось зарадити. Тільки ти вже, будь такий добрий, викуй тоді дві підкови на щастя: одну для мене, а другу для своєї Настуні.

– Гарзд. Я для неї ще й перстень викую. Не золотий, а горітиме, мов жар, блищатиме, бо щирий. Тільки як же ж їй...

– Про те не турбуйся. Про те я сам подбаю.

Прокинулася Настуня вранці, під подушку й не заглядає – виросла вже. Святий Миколай давно їй вже гостинців не носить. Взлася постіль прибирати – а під подушкою у неї підкова і перстень, мов жар горить. Аж до рук страшно взяти – здається, що так і обпече.

– Ой, – скрикнула здивована дівчина. – Мамо, тату, – загукала радісно, майже по-дитячому.

– А гляньте-но. І мені святий Миколай подарунки приніс.

Батьки дивилися, дивувалися.

– Підкова... Цікаво.

– Це на щастя, я знаю. Це наш коваль викував. Василь...

Та й зашарілася.

– Перстень... То добрий знак, – сказала мама. – Либонь, старий, наша доня заміж збирається.

– Не збираюся я зовсім. Але... Чому коваль викував мені підкову і перстень?

– Мабуть, любить тебе, – посміхнулася мама.

– А чому через святого Миколая передав?

– Бо, очевидно, сам не смів. Або хотів, щоб тобі цікавіше було, щоб ти у казку повернулася.

– Гляньте, як блищить. Не золото ж, а так і сяє.

– Щира робота. І серце і хлопця щире.

– Що ж, – суворо сказав батько, – коваль – хлопець добрий, роботящий, – словом, надійний. Бідний, правда. Та це тому, що добрий. Задарма для людей працює – бідність людську розуміє. Таких людей на світі мало. Якщо надумаєш, дочко, за коваля заміж іти, то ми з матір'ю заперечувати не будемо.

Настя зачервонілася, як мак, а мати сказала:

– Що ти, старий! Ще коваль сватів не засилав, а ти вже й про весілля.

Батько зітхнув:

– Не сміє. Бідний, це тому. А що любить він нашу Настуню – це без сумніву. Навіщо б перстень кував? Ну, підкова – то на щастя. А перстень... Не інакше, як до весілля.

А що коваль? Здивований і втішений, що бачив

нарешті святого Миколая, в якого хтось вірив, а хтось не дуже, але всі його чекали. Коваль, як завжди, розмовляв зі своїм котом. Раз те, що більше йому розмовляти ні з ким було, а друге те, що мав свого кота за дуже розумного.

– Уявляєш, коте? Я святому Миколаю підкову на щастя викував. І Настуні викував. Святий Миколай обіцяв передати.

– Няв, – сказав кіт.

– Ах, ти ж, мій розумнику. Зараз будемо вечеряти та й спати. Щось натомився я сьогодні.

Повечерявши, полягали і поснули відразу. Під ранок коваль прокинувся і ніяк не міг зрозуміти, де він і що з ним. В хаті було тепло, аж жарко. Це було дивно, бо в ковалевій хаті ніколи вдосталь не палилося, а тому завжди було прохолодно. Не встиг коваль досхочу надивуватися, як годинник на стіні став відбивати час. Василь зіскочив на рівні ноги. Рештки сну тут-таки вивіялися, їх, як рукою зняло.

– Годинник? У мене ніколи не було такого годинника.

По хаті ходив кіт, на котрого хлопець спершу не звернув ніякої уваги. З вікон лилося світло, багато світла.

– А-а, це тому, що вікна чомусь стали дуже великі. І що б це мало означати? Що за мана?

І раптом... Коваль на таке ніяк не сподівався. Заговорив його кіт.

– Прокинься, господарю. Протри очі – і ти побачиш, що це зовсім не наша хата. Вона стоїть на тому самому місці, але хата це не наша.

– Не наша? А чия ж?

– Не знаю.

– А наша ж де?

– Не знаю. Кудись поділася.

– Не може такого бути. Чекай... А як це ти, коте, раптом заговорив? Я спершу й не дотумкав. Ти ж говориш зовсім, як людина. Це ти, Мурко? Чи може й тебе підмінили разом з нашою хатою?

– Ні, господарю, мене не підмінили. Я – той самий твій Мурко. А що розмовляю... Нічого дивного. Майже всі коти вміють розмовляти, але не показують того людям. О, вам тільки покажи. Я просто дуже здивувався й незчувся, як заговорив.

– Це добре, що заговорив. Тепер ти будеш справжнім моїм товаришем.

– Нібито колись я був несправжнім.

Кіт образився і замотиляв хвостом.

– Ну, Мурку, не сердься. Це я так. Ти краще скажи, куди поділася наша хата? Бо ця ж таки не наша. Слухай, коте, а ми з тобою вчора часом в корчмі не були?

– Не були. Порядні коти, як і порядні господарі, по корчмах не вештаються.

– Бо я собі подумав...

Двері рипнули – і на порозі став святий Миколай.

– Що, хлопці? Налякав я вас? Трохи здивував, а трохи налякав. Не сушіть собі мізки. Це тепер ваша хата. Живіть щасливо. Це тобі, ковалю, подарунок від святого Миколая за твоє добре серце. А ще... Аби ти мав куди привести Настуню. Засилай старостів, хлопче. Дівчина тебе любить. Та й батьки не проти. Так що по Різдві можна подумати й про весілля. А ще, ковалю, неодмінно й собі викуй підкову на щастя та й до воріт прибий. Нехай всі знають, що тут живе коваль Василь – щасливий чоловік.

– То це тепер наша хата? – нейняв віри Мурко.

– Ваша, котику, ваша.

– Це добре. То може тепер у нас і миші заведуться, як у кожній порядній хаті?

– Ти що, Мурко? Навіщо тобі ті миші? Цур їм!

– Як це навіщо миші? А коти навіщо? Ні, ти мені скажи: навіщо на світі коти? Щоб мишей ловити – от навіщо. А коли мишей нема, то тоді почуваш себе неробою.

Василь на kota сварився, святий Миколай посміхався, зима за вікном хурделила.

– Десь наша чаклунка Оріся, моя добра помічниця, по зимі на летючих санях мандрує, дітям гостинці розкладає, добрим словом тебе, ковалю, згадує.

Як піст скінчився, взяв Василь поважних людей та й пішов Настуню сватати. Батьки старостам раді були, святий хліб обміняли, на весілля згоду дали. А Настуня, гарна, як маків цвіт, паленіла та й рушники подавала. А кіт Васько все біля ніг Василевих терся. Хотів про Мурка розпитати, та людей багато було, то він при них не відважився показувати, що мову людську знає.

Ну і гарна ж з Настуні молода була! Ну і гучне у Настуні з Василем весілля було. Все село веселилося. Чаклунка Оріся в них за дружку була, святий Миколай за столом сидів. Тільки переодягнувся у звичайного чоловіка, щоб його ніхто не впізнав, бо дехто міг би сказати, що не гоже святому Миколаю по весіллях ходити. А чому б і не піти, коли добрі люди долі свої еднають, на рушник щастя стають?

Відшуміло весілля. Настуня перебралася у нову ковалеву хату. А тут – все, що треба для господині: обід готуй та всіх частуй. А головне те, що разом зі своїм посагом Настуня взяла і kota Васька, бо це був її улюбленець. Коти порозумілися один з одним та й подружилися. Удвох куди веселіше, ніж одному. А як подружилися, то й розмова між ними зав'язалася.

- Тебе як господиня твоя називає?
- Васько.
- А я – Мурко.
- А миші у вас є?
- Та де там! Хоч би тобі одна.
- І в нас нема.
- А що ж ти їсиш?
- Та... Всяке. Вареники, борщ, м'ясо, молоко.

Настуня господиня добра.

– То може й я тепер відживу трохи. Бо мій господар – Мурко зітхнув, – хоч і добрий, та ні вареників, ні борщу варити не вміє. А корови у нас нема. Та й кому за нею ходити? Я вже й не пригадаю, яке те молоко на смак.

– Тепер у нас все буде. І ти поглядшаєш, як я. Бачиш?

– Та бачу.

– Ну, ходімо, я тебе з господинею познайомлю.

– А вона котів віником не б'є? А то всякі господині бувають.

– Що ти! Вона дуже добра.

Мурко підійшов до молодой господині і потерся їй біля ніг.

– Мур... Мурко.

– Ой, котик! Який ти лагідний. Тільки чого ж ти такий худий?

– Це тому, що у нас миші не водяться, а господар ні борщу, ні вареників варити не вміє.

Тут в розмову втрутився Василь.

– Ти чого, Мурку, ганьбиш мене перед молодой господинею?

– Не ганьблю, а кажу, як є. Я кіт чесний, брехати мене ти не навчив, бо й сам не вмієш, то я й кажу...

– Та годі вам, – заспокоїла обох Настуня. – Тепер у

нас все на лад піде. Будемо жити дружно – то й все у нас гаразд буде.

І зажили. Настуня хліб пече – коти на лежанці гріються. Настуня корову доїть – коти на порозі сидять, молоко чекають. По короткому часі Мурка вже й не впізнати: погладшав, шерсть аж залисніла. Сам себе в дзеркалі бачив – дивувався і казав приятелеві Васькові:

– От, Васько, що значить, коли в хаті господиня є.

– Зваж, Мурко, добра господиня.

– Коваль Василь таки викував й собі підкову на щастя. Гарна підкова йому вдалася: аж горіла. Здалеку її видно було. Таки знайшовся злодійчук, може один на все село, що захотів ту підкову вкрасти. Прийшов серед ночі, взяв з собою ліхтарик, сякі-такі інструменти та й заходився ту підкову знімати. Та тільки доторукнувся до підкови, як руку відсмикнув: запекло так, наче ту підкову на вогні розпекли.

«Оце так штука! – подумав злодійчук. – Певно, той коваль якийсь чарівник. Недаремно ж у нього за одну ніч нова хата виросла».

Чи розказав той злодійчук комусь про свою пригоду, чи ні, але більше ніхто не важився з нечесним наміром підходити до ковалевої садиби. А добрим людям тут завжди раді були. Отак і жили. В добрі та злагоді. У них на вербі грушки визрівали, а в садку круглий рік соловейки співали. Зоряниця їм на гусях грала, а веселка їхніх діток забавляла. Від людей повагу мали. Молодших не кривдили, старших шанували. Людей любили, Бога хвалили, голодного нагодували, спраглого напоїли. Так і треба. Тоді й щастя не обминатиме ваш дім.

ЗМІСТ

Замість приказки
Лісова казка
Голубий лелека
Підкова на щастя

Літературно-художнє видання

Тетяна ФРОЛОВА

ХОДИТЬ СОН КОЛО ВІКОН

Казки

Авторська редакція

Художнє оформлення

Підписано до друку 12.03.2012

Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум.друк. арк. 5,8. Обл.-вид. арк. 5,6